

על מה נידון מרדכי קידר למאסר עולם בבית-דין צבאי?

הם מתמצים אולי בקטע הבא: „בבית-הסוהר שוברים את האדם שבאסיר. במשך הזמן הופך אסיר לקהה יותר, אדיש יותר, אצילי זה אף פעם לא קרה. זה עניין של אינטלקט ולא של רפלקסים. אצל האסירים הערבים יש מילה: „אוסול“, שפירושה אצילי, גועי, מקורי. בבית-הסוהר ברמלה הייתי אני האיש שגילם את האוסול: איך איש צריך להיות שם. לא שייך להנהלה ולא לאסירים. חיתי שם את חיי. מהיום הראשון בו נכלא לא חדל מוטקה קידר להיאבק. הוא לא השלים עם הגורל שגורו עליו. בעת חקירתו לא נשבר מעולם ולא הודה בפשעים שייחסו לו. הוא

רוזן ממונטה-כריסטו, מאת אלכסנדר דיומא האב, הוא סיפור הרפתקאות קלאסי, המלהיב את דמיונם של ילדים. למרות שיש הטוענים כי הוא מבוסס על תיק ישן של המיסטרה הפאריסאית, מקובל להתייחס אליו כאל סיפור דימויני. פרשתו של הרוזן שנכלא במרתפי בית-הכלא שבאי האטלקי הקטן מונטה-כריסטו ובצורה זו נמחקו עקבותיו ועצם קיומו הועלם — נראתה בלתי-אנושית מכדי שתוכל להתרחש במציאות. מה שניסתה מדינת-ישראל לעולל למוטקה קידר היה שיחזור סיפור הרוזן ממונטה-כריסטו.

שודד נתפקיד

שליח לאומי

המשיך לטעון כי הוא חף מפשע גם אחרי שנגזר לו מאסר עולם. בכל שנות מאסרו ניהל מאבק מישפטי כדי להוכיח שמישפטו היה מבוזבז. הוא לא פסק מלנסות לשכנע את כל הגורמים, שנעשה לו עוול משווע. עם שיחרורו נשאל מוטקה מדוע אינו ממורמר ואכול טינה, כפי שציפו שיהיה. הוא השיב: „כשאתה בפנים אתה עסוק במילחמה. בדיוק כמו חייל בקרב. מי יותר מריי? ההייל הנלחם בחזית או זה שנמצא בעורף? אצל מי המוראל יותר גבוה? אני נלחמתי 17 שנה.“

המילחמה שלו כללה גם ניסיונות בריחה. כאשר חובא לבית-הסוהר המרכזי ברמלה, הוא נזרק מיד לצינוק. „מדוע אתה עושה לי את זה?“ שאל את מנהל הכלא. „אמרו לי שאתה חברתי“ השיב לו זה. „תפקידי הוא לברוח ותפקידיך הוא למנוע זאת ממני.“ אמר מוטקה משתומם, „שאני לא אנסה לברוח?“

כל יום היו מוציאים אותו מהצינוק לחצי שעה לראות אור שמש. זה לא היה הטיוול עם שאר האסירים. שעה שהם היו כלואים בתאיהם הוא היה מוצא החוצה לחצר קטנה בין שני מיבנים בבית-הסוהר, שמעליה הייתה מתוחה רשת. קצין סוהרים מזוין היה נילוה אליו לטיול.

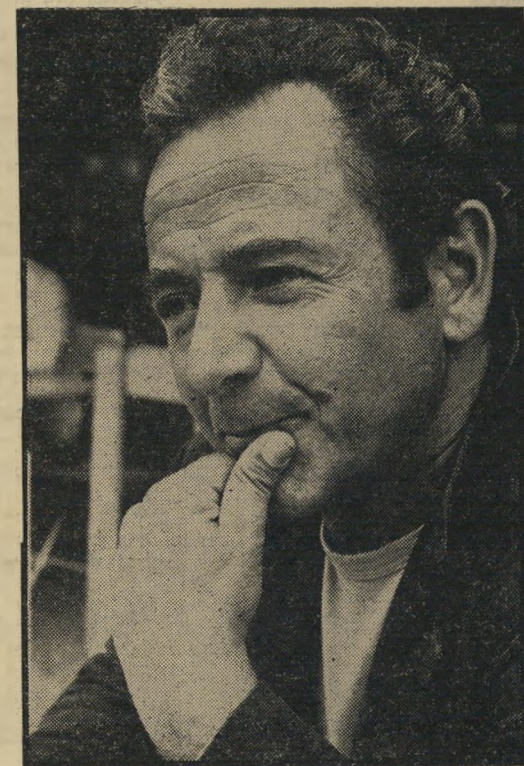
מוטקה היה מנצל את חצי השעה הזו לריצה מסביב לחצר. הקצין שמר עליו היה מתיישב על כסא ועוקב אחרי ריצתו. „בהתחלה הוא היה מתבלבל מהסיבובים שעשיתי, ובמרוצת הזמן הוא החל מנמנם. לא יכולתי שלא להבחין בזה.“ נזכר מוטקה.

„יותר מאוחר עשיתי זאת במיתכוון ובשיטתיות. הבחנתי שבפינה המזרחית הרשת שהייתה מתוחה מעל החצר לא הייתה מהודקת לגמרי. זאת הייתה פינה לא נוחה לסגירה. מאחר ואני צייד במקצועי ויודע דרך איזה חור לעבור, ידעתי שאוכל לעבור משם.“

המתי נקבע אצלי על ידי זה שאצליה לנמנם את השומר שלי. והאיך — על ידי ארגו עץ שהיה מונח בחצר. הייתי מזיז אותו כל יום לכיוון הפינה. כל יום הוזתי אותו רק כמה סנטימטרים לכיוון בליטה שבקיר. הייתי מתיישב על הארגו אחרי הריצה וככה מזיז אותו כל שהשומר יבחין בכך. ביום אחד, בשעת הריצה שלי, הקצין נרדם על כסא. זה לקח לי סקונדה והייתי למעלה, מעבר לרשת. וכאן הייתה לי טעות שנבעה מחוסר מידע. „רציתי להגיע החוצה כדי שידעו שאני בפנים. זה לקח לי כארבע דקות לטפס על הגגות ולהגיע אל השער המערבי-דרומי של בית-הסוהר.“

„רצה המזל, ובדיוק כשאני מעל השער, מופיעים שלושה סוהרים מבחוץ. היה ברור לי שאם ארוץ למטה אצטרך להילחם בהם. כשראיתי אותם — נעמדתי. אילו ידעתי אז מה שמצפה לי בבית-הסוהר אחר-כך הייתי בורח בכל מחיר. כי העובדה שאני בחיים היא מקריה בלבד. לא מקריה מצדי — אלא מצידם.“

„הבחנתי שגמרתי עם הבריחה. סגן המנהל בא עם רובה וכיוון אותי אלי. מישתן עלה למעלה ונעמד כאילו על ידי, לתפוס אותי. ואז הוא נתן לי דחיפה והפיל אותי למטה. נפלתי על צינור ממקום די גבוה ונקעתי רגל. אז ראיתי לראשונה את החיה שבאדם. כל מי שרק היה יכול בעט בי.“

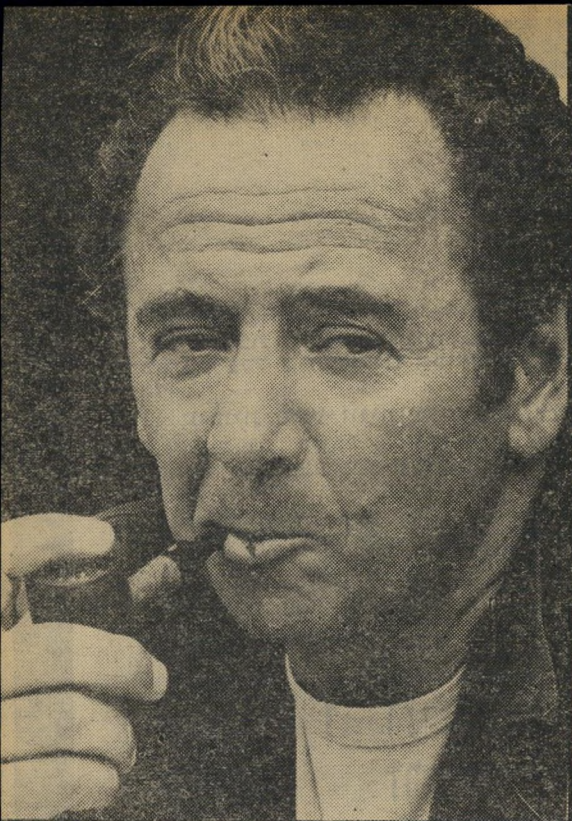

בשנת 1959, כאשר היתגלה דבר מעצרו, שהיה עד אז בבחינת סוד כמוס הידוע למתי מעט, התבטא כמה מאנשי השלטון במדינה, בצער, על שבמדינת-ישראל אין אפשרות לחסל אדם ולהוציאו להורג ללא מישפט. כמקובל בכמה מישטרים טוטאליטאריים. לדעתם, זה היה עשוי להיות הפיתרון הטוב ביותר להיחלצות מהסיבוך אליו נקלעו בפרשת מוטקה קידר. בליט בריחה, ומתוך דאבה על ליקוי זה של הדמוקרטיה, החליטו להועיד למוטקה קידר גורל אחר: להינמק כל חייו בכלא. „האיש הזה לא ייצא משם חי!“ אמרו כאשר נסגרו שערי בית-הסוהר המרכזי ברמלה מאחורי גבו של מוטקה. ואומנם, ב־17 שנות מאסרו, כשרק אנשים בודדים מהחוץ הצליחו לבקר בכלא, נפוצו מדי פעם שמעות, כי מוטקה נחשב „חצי מת“. סיפורו כי דעתו נטרפה עליו וכי אין עוד סיכוי להבריאו. לחשו כי ניסה להתאבד וכי הוא מרחף בין חיים ומוות. טענו (מה שהיה נכון) כי ניסו להתנקש בחייו בכלא וכי מצבו אנוש.

בריחה מהצינוק

כאשר נפתחו לבסוף בפניו הכלא והוא הורשה לחזור ולהיות אדם חופשי, היה מוטקה איש שונה לחלוטין מכפי שתואר בחוף בכל שנות מאסרו. הוא נראה מוצק, חסון, שווף, בריא בגופו ובנפשו ובעל מחשבה צלולה. נדמה היה כאילו שנות כליאתו שימשו לו אולפן להשתלמות, להרחבת אופקים, לרכישת השכלה ומחשבה שיטתית.

איך יכול לקרות דבר כזה לאדם, שיותר מכל אסיר אחר שהיה כלוא בבית-הסוהר ישראלים נועד בבית-הסוהר עבורו לחיות מכשיר של חיטול טוטאלי? למוטקה עצמו יש הסברים רבים וארוכים על כך.

הכניסו אותי חזרה לצינוק. שמו לי כבלים על הידיים והרגליים. אחרי זה לא נתנו לי לצאת יותר החוצה. אני זוכר רק שהיה קר מאוד בצינוק והריצפה הייתה טחובה. לא יכולתי לעמוד. נאלצתי לשכב כל הזמן. אבל כשאני משווה את זה לעומת מה שנעשה לי אחר-כך זה בטל בשישים.

להתחלף עם „פרפר“

„הייתי שם 17 שנים“, נזכר מוטקה, „ואף פעם לא התרגלתי לזה שזורקים בנאדם לצינוק, או שמתייחסים אל אנשים כמו אל עבדים. קראתי בבית-הסוהר את המדור הראשון של סולז'ניצין ואת יום אחד בחייו של איבאן דאניסוביץ'. המקרה שלי היה חמור יותר מהמקרים המתוארים שם. הבנתי את זה רק אחרי שקראתי בחשאי בבית-הסוהר את הפרפר. הייתי מוכן להתחלף עם הפרפר. היו לו איתו אנשים. לי לא היו. גם כשהוצאתי מהבידוד, שם טיפלו בי סוהרים במדים, וציפיתי לפגוש באנשים. הסתבר לי שהייתי בין סוהרים בלי מדים. הבנתי את סולז'ניצין ולמה אין בריחות אצלו. שם לא בורחים. היה להם קל — הם נמצאו כל הזמן בין אנשים דומים להם. הם לא היו לבד. היה עם מי לדבר. אני הייתי לבד, גם כשהייתי בין אנשים באגף הכללי.“

„האסירים בספריו של סולז'ניצין חיים חיים אינטלקט-טואלים מלאים. הם נהנו מלוקסוס שלא היה מנת חלקם של רוסים אחרים. זה היה אולי המקום היחיד ברוסיה שאפשר היה לדבר בו בחופשיות.“

מדוע זכה מוטקה קידר לטיפול המיוחד בכלא שלא היה אלא התעללות? התשובה על כך אינה ניתנת לפירסום. היא חסויה וסודית. מישפטו נערך בדלתאים סגורות ואין לפרסם אפילו את האשמה עליה נידון. מה שניתן לומר הוא רק שהמעשה שיוחס לו היה מעשה פלילי שעבורו נשפטים

מאת

אלי תבור

אסירים אחרים לתנאים רגילים של בית-סוהר ישראלי. המאבק בו עומד מוטקה לפתוח, ושאליו יצטרפו קרוב לוודאי אנשי ציבור רבים, הוא מאבק להסרת האיסוף סביב פשע שיוחס לו, כדי שיוכל אז להילחם באמצעים הלגיטימיים העומדים לרשותו להוכחת חפותו. העובדה שמסך איפול כבד עדיין עוטה פרשה שאירעה לפני כ־20 שנה ושאלו מתירים לפרסמה גם כשסודות ביטחוניים מאותה תקופה הם כבר נחלת-הכלל, יוצרת את הרושם שהאיפול נועד להגן על אינטרסים של כמה אנשים האחראים למה שאירע.

מוטקה קידר היה בשליחות לאומית בעת שאירע המעשה שהוא הואשם והורשע בביצועו. החששות שהיו קיימים בעת מעצרו לא סגו עד עצם היום הזה.

(המשך בעמוד 31)